

صورت‌بندی پیوست‌های فرهنگی
نقاشی قاب آینه‌های نشان‌دار دوره
قاجار

توضیح این تصویر؟؟

صورت‌بندی پیوست‌های فرهنگی نقاشی قاب آینه‌های نشان‌دار دوره قاجار*

سکینه خاتون محمودی* سیدابوتراب احمدپناه** محمد خزایی***

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۲/۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۹/۲۹

چکیده

اشیاء که در زندگی عادی مردم، مبتنی بر نوعی عقلانیت ابزاری‌اند، گاه در زندگی روزمره از جایگاه و کارکرد معمول خود فراتر رفته، کاربرد و جایگاه فرهنگی پیدامی‌کنند. آینه‌ها از جمله اشیاء مادی هستند که با تأثیرپذیری از فرهنگ ایرانی-اسلامی، کارکرد فرهنگی و اعتقادی یافته‌اند. در این تحقیق، که با هدف شناخت تأثیر ایدئولوژی و مذهب بر فرهنگ مادی دوره قاجار انجام پذیرفته، تلاش گردیده تا با مطالعه موردی «قاب آینه»، به چگونگی کاربرد مضامین مختلف بر روی این آثار پرداخته شود. آنچه در این گفتار مورد بحث است، نشان دادن روایت‌ها، کدها و رمزنگارهای رایج بر روی قاب آینه‌های دوره قاجار است. بنا بر این با فرض بر این که قاب آینه‌ها در دوره قاجار از کارکرد معمول خود فراتر رفته و به عنوان وسیله‌ای برای انتقال فرهنگ و ایدئولوژی کاربرد پیدا کرده‌اند، تلاش گردیده تا بدین پرسش اساسی پاسخ داده شود که: قاب آینه‌ها در دوره قاجار چگونه به عنوان ابزاری مادی برای انتقال فرهنگ و ایدئولوژی درآمده‌اند و چه مضامینی در آن‌ها رایج بوده است؟ لذا در این پژوهش در دو بخش اصلی، شامل جایگاه آینه در فرهنگ ایرانی-اسلامی، و پیوست‌های صوری و فرهنگی قاب آینه‌های دوره قاجار (روایت‌ها، کدها و رمزنگارها) بر روی ۳۰ نمونه انتخابی، بدین مسئله پرداخته شد. روش کار در این پژوهش به شیوه توصیفی-تحلیلی بوده، جمع‌آوری اطلاعات به روش کتابخانه‌ای، اسنادی انجام شده است. برای رسیدن به نتیجه‌ای بهتر، نمونه‌های مورد بررسی به روش طبقه‌بندی خوشه‌ای، دسته‌بندی و سپس تحلیل گردیدند. نتیجه این بررسی حاکی از آن است که قاب آینه‌ها در دوره قاجار کارکرد دگرگونه‌ای پیدا کرده گاه در بیان روایت‌ها، گاه به عنوان ابزاری در جهت تعلیم و تأکید بر مضامین دینی و اخلاقی و گاه نیز به عنوان حرز و تعویذی برای نگاه‌داشت و محافظت دارندگان این ادعیه از بلا یا کاربرد یافته‌اند.

واژگان کلیدی

فرهنگ مادی، مذهب تشیع، قاب آینه‌ها، دوره قاجار.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان: «بررسی نسبت عناصر هنری رایج در فرهنگ مادی دوران قاجار با آموزه‌های شیعی» است که با راهنمایی دکتر سیدابوتراب احمدپناه و دکتر محمد خزایی در دانشگاه تربیت مدرس در حال انجام است.
** دانشجوی دکتری هنر اسلامی، دانشگاه تربیت مدرس، شهر تهران: استان تهران Email:mahmoodi.s.k@gmail.com
*** استادیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس، شهر تهران: استان تهران. (نویسنده مسئول).

Email:ahmadp_a@modares.ac.ir

**** استاد دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس، شهر تهران: استان تهران. Email:mohamad.khazaei@gmail.com